

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відмовляючи в задоволенні позову про визнання незаконною відмови голови сільської ради скріпити гербовою печаткою свій підпис на державному акті на право приватної власності на земельну ділянку та про спонукання його до вчинення такої дії, апеляційний суд виходив із того, що державний акт складено з порушенням встановленого законом порядку, а тому голова сільської ради правомірно відмовляється його узаконити.

Такий висновок є правильним і ґрунтується на нормах ст. 118 ЗК України та відповідних пунктах Інструкції про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 4 травня 1999 року № 43

*Ухвала
колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України
від 30 вересня 2009 р.
(в и т я з)*

У вересні 2008 р. Б. звернулася до суду з позовом до Колінковецької сільської ради Хотинського району Чернівецької області (далі — Сільрада), голови Сільради М., П. про визнання незаконними рішень Сільради та бездіяльності голови Сільради, спонукання його до вчинення певних дій, відшкодування моральної шкоди та визнання права власності на земельну ділянку.

Позивачка зазначала, що рішенням Сільради від 4 серпня 2007 р. № 19 їй було передано у власність земельну ділянку площею 0,19 га для будівництва й обслуговування жилого будинку. Однак з часу прийняття Сільрадою цього рішення М. чинить їй перешкоди в оформленні документів на право власності, мотивуючи свої дії тим, що ця земельна ділянка передана у власність П. За таких обставин позивачка просила визнати незаконними рішення сесії Сільради від 18 грудня 2006 р. № 11 про надання П. у власність земельної ділянки розміром 0,20 га, рішення від 4 серпня 2007 р. № 14 про надання П. дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки, рішення від 24 листопада 2007 р. № 14 про затвердження схеми розподілу земельної ділянки та про передачу її у власність П., визнати незаконною відмову голови Сільради скріпити гербовою печаткою Сільради свій підпис на державному акті на її право приватної власності на земельну ділянку площею 0,19 га та зобов'язати його вчинити таку дію, стягнути з нього 10 тис. грн на відшкодування моральної шкоди та визнати за нею право

приватної власності на передану їй рішенням Сільради у власність земельну ділянку.

У жовтні 2008 р. П. звернувся до суду із зустрічним позовом до Сільради, відділу земельних ресурсів у Хотинському районі (далі — відділ земельних ресурсів), третя особа — Б.

Позивач мотивував вимоги тим, що рішенням сесії Сільради від 4 серпня 2007 р. № 14 йому надано дозвіл на розробку проекту відведення земельної ділянки площею 0,19 га для будівництва та обслуговування жилого будинку. Рішенням від 24 листопада 2007 р. № 14 було затверджено схеми розподілу земельних ділянок Б. та його. А рішенням від 24 травня 2008 р. № 5 йому надано дозвіл на розробку проекту відведення земельної ділянки для будівництва й обслуговування жилого будинку та господарських споруд площею 0,19 га згідно із затвердженим Сільрадою 24 листопада 2007 р. проектом розподілу земельних ділянок між ним та Б. за рахунок земель запасу Сільради. Проект відведення йому земельної ділянки на його замовлення був розроблений проектною організацією згідно із затвердженою Сільрадою схемою розподілу земельних ділянок, однак він не може його погодити з органом із земельних ресурсів, оскільки рішенням сесії Сільради від 4 серпня 2007 р. № 19 цю земельну ділянку передали у власність Б. Вважаючи зазначене рішення таким, що не відповідає вимогам земельного законодавства, оскільки воно прийняте без попереднього дозволу Сільради на

розробку проекту відведення земельної ділянки, без розробки такого проекту та його погодження з відповідними державними органами, П. просив визнати його незаконним та зобов'язати відділ земельних ресурсів розглянути та погодити проект відведення йому земельної ділянки.

Хотинський районний суд Чернівецької області рішенням від 16 грудня 2008 р. визнав за Б. право власності на земельну ділянку площею 0,19 га для будівництва й обслуговування жилого будинку, господарських будівель та споруд з кадастровим номером 7325084000:01:006:0060 у с. Колінківці Хотинського району Чернівецької області; визнав незаконною відмову голови Сільради скріпити свій підпис гербовою печаткою Сільради у державному акті серії ЯЕ № 343138 на право приватної власності Б. на цю земельну ділянку та зобов'язав його вчинити зазначену дію. Суд також визнав незаконними рішення сесії Сільради від 18 грудня 2006 р. № 11 про надання П. у власність земельної ділянки розміром 0,20 га, рішення від 4 серпня 2007 р. № 14 про надання П. дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки розміром 0,19 га, рішення від 24 грудня 2007 р. про передачу цієї земельної ділянки у власність П., рішення від 24 листопада 2007 р. за № 14 про затвердження схеми розподілу спірної земельної ділянки. У задоволенні позовних вимог Б. до голови Сільради про відшкодування моральної шкоди та в зустрічному позові П. відмовлено.

Апеляційний суд Чернівецької області рішенням від 25 березня 2009 р. рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні первісного позову Б. та зустрічного позову П. відмовив.

У касаційній скарзі Б., посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, просила скасувати рішення апеляційного суду в частині вирішення вимоги про визнання незаконною бездіяльності голови Сільради та зобов'язання його скріпити гербовою печаткою Сільради свій підпис на державному акті на її право приватної власності на земельну ділянку.

Заслухавши суддю-доповідача, дослідивши матеріали справи та перевіrivши наведені у скарзі доводи, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційну скаргу слід відхилити.

Відмовляючи в задоволенні позову про визнання незаконною відмови голови сільської ради скріпити гербовою печаткою свій підпис на державному акті на право приватної власності Б. на земельну ділянку та про спонукання його до вчинення такої дії, апеляційний суд виходив із того, що державний акт складено з порушенням встановленого законом порядку, а тому голова сільської ради правомірно відмовляється його узаконити.

Такий висновок є правильним.

За змістом ст. 118 ЗК громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель комунальної власності для будівництва й обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд, подають заяву до відповідної сільської ради за місцезнаходженням земельної ділянки. У разі згоди на передачу земельної ділянки у власність сільська рада надає дозвіл на розробку проекту її відведення. Зазначений проект розробляється на замовлення громадян організаціями, які мають відповідні дозволи (ліцензії) на виконання цих видів робіт, після чого погоджується з органом із земельних ресурсів, природоохоронним та санітарно-епідеміологічним органами, органами архітектури й охорони культурної спадщини й подається на розгляд відповідної ради. Сільська рада розглядає проект відведення й приймає рішення про передачу земельної ділянки у власність.

Згідно з п. 1.12 Інструкції про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування землею ділянкою та договорів оренди землі, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 4 травня 1999 року № 43, за затвердженням в установленому порядку проектом відведення земельної ділянки її межі переносяться в натуру (на місцевість) та закріплюються довгостроковими межовими знаками встановленого зразка, після чого проводиться складання державного акта на право власності на земельну ділянку.

Пунктом 2.14 Інструкції передбачено, що державний акт на право власності на земельну ділянку підписується посадовими особами в такій послідовності: начальник державного органу земельних ресурсів, голова органу місцевого самоврядування.

Суд встановив, що проект відведення спірної земельної ділянки Б. Сільрадою не розглядався, її межі в натуру (на місцевість) не переносилися та межовими знаками не закріплювалися. Крім того, в державному акті підпис начальника державного органу із земельних ресурсів відсутній.

З'ясувавши такі обставини, апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про правомірність відмови сільського голови скріпити гербовою печаткою свій підпис на державному акті на право власності Б. на спірну земельну ділянку та про відсутність законних підстав для зобов'язання його в судовому порядку вчинити таку дію.

Отже, в оскарженій частині рішення ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права, доводи, наведені в касаційній скарзі, висновків суду не спростовують, що відповідно до ст. 337 ЦПК є підставою для відхилення касаційної скарги і залишення рішення апеляційного суду в оскаржуваній частині без змін.

Керуючись п. 1 ч. 1 ст. 336, ст. 337, п. 1 ч. 1 ст. 344 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України касаційну скаргу Б. відхилила, рішення Апеляційного суду Чернівецької області від 25 березня 2009 р. у частині відмови у задоволенні позовної вимоги Б. про визнання незаконною відмови голови Сільради скріпи-

ти гербовою печаткою Сільради свій підпис на державному акті на право власності на земельну ділянку та про зобов'язання його вчинити таку дію залишила без змін.

У решті рішення суду не оскаржувалося, тому відповідно до вимог ст. 335 ЦПК у касаційному порядку не перевірялося.

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

Аналіз норм процесуального права не дає підстав для висновку про виключення з компетенції адміністративних судів спорів про бездіяльність чи незаконні дії органів влади, їх посадових чи службових осіб з огляду на наявність кількох стадій при прийнятті кінцевого рішення. Помилковим є судження, що такі дії, бездіяльність знаходяться за межами публічно-правових відносин

ПОСТАНОВА Іменем України

22 червня 2010 р. колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, розглянувши в порядку письмового провадження за винятковими обставинами за скаргою приватного підприємства «Промдрагмет» (далі — ПП) справу за його позовом до Кіровоградської митниці, Центрального митного управління лабораторних досліджень та експертної роботи Державної митної служби України (далі — Управління), Львівської митниці про визнання неправомірними рішень та дій, скасування рішень, **в с т а н о в и л а:**

У жовтні 2008 р. ПП звернулося до суду з позовом про: визнання протиправною бездіяльності відповідачів, що полягала у невжитті заходів під час оформлення належного позивачу вантажу протягом періоду з 17 по 22 квітня 2008 р., у несвоєчасному проведенні досліджень, перевищенні граничних строків проведення досліджень зразків товару, ненаправленні відібраних зразків на дослідження або митного оформлення вантажу, затримці процесу митного оформлення; визнання протиправними рішення та дій посадових осіб Львівської митниці щодо відмови у митному оформленні та пропуску через митний кордон товару ПП, щодо проведення огляду товару, відбору проб та зразків товару для досліджень; скасування карток відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні чи пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України від 8 червня 2008 р. № 209080220/2008/000004 та від 9 червня 2008 р. № 209080220/2008/000006, актів про проведення митного огляду товарів, що перемі-

щувались за вантажно-митними деклараціями від 10 червня 2008 р. № 901000002/8/3646 та від 10 червня 2008 р. № 901000002/8/3672, актів взяття проб та зразків товару від 10 червня та 4 липня 2008 р.

ПП вважало, що посадові особи Кіровоградської митниці безпідставно в результаті протиправної бездіяльності затримали митне оформлення вантажу, чим порушили вимоги ст. 78 МК.

На його думку, також є протиправною і бездіяльність Управління, яке на порушення вимог п. 9 постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 р. № 1862 «Про затвердження Порядку взяття (надання) проб і зразків товарів, проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою їх митного оформлення, а також розпорядження зразками» перевищило встановлений законом граничний строк проведення досліджень відібраних зразків на 24 доби, чим протиправно затримало процес митного оформлення товару. Протягом 50 днів вантаж знаходився на складі тимчасового зберігання під митним контролем Кіровоградської митниці.

Крім того, ПП оскаржило дії посадових осіб Львівської митниці, які, на його думку, на порушення як національного законодавства (статей 41, 55, 75 МК), так і міждержавної угоди (Марракеської Угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 р.), провели повторну ідентифікацію товару з його експертним дослідженням. Львівська митниця незаконно видала картки-відмови у митному оформленні, що в сукупності з наведеним вище призвело до розірвання міжнародного контракту.

Кіровоградський окружний адміністративний суд постановою від 9 лютого 2009 р., залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного

* Публікується повний текст судового рішення з незначною редакційною правкою.

адміністративного суду від 6 липня 2009 р., позов задовольнив повністю.

Вищий адміністративний суд України постановою від 16 березня 2010 р. зазначені судові рішення скасував та прийняв нову постанову — про відмову в задоволенні позову.

ПП у скарзі до Верховного Суду України, посилаючись на неоднакове та неправильне в цій справі застосування судом касаційної інстанції норм матеріального права, просило скасувати зазначену постанову Вищого адміністративного суду України та залишити в силі помилково скасовані рішення судів першої та апеляційної інстанцій.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у скарзі доводи, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що скарга підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Завданням перегляду судових рішень за винятковими обставинами є забезпечення однакового застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції.

Відповідно до ч. 1 ст. 243 КАС Верховний Суд України задовольняє скаргу, зокрема, в разі виявлення неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права.

Суд касаційної інстанції, відмовляючи в задоволенні адміністративного позову, виходив із того, що оскільки кінцевим результатом процедури митного оформлення є оформлення вантажно-митної декларації та пропуск товару через митний кордон, то саме діяльність митних органів на цьому етапі є публічно-правовою і може бути оскаржена в суді. Всі ж дії посадових осіб митної служби, які передують митному оформленню вантажу, не підлягають оскарженню в судовому порядку.

Такий висновок є помилковим.

За частинами 1, 2 ст. 2 КАС⁽¹⁾ завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності

Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 17 КАС⁽¹⁾ компетенція адміністративних судів поширюється на спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності.

Аналіз наведених норм процесуального права не дає підстав для висновку про виключення з компетенції адміністративних судів спорів про бездіяльність чи незаконні дії органів влади, їх посадових чи службових осіб з огляду на наявність кількох стадій при прийнятті кінцевого рішення. Помилковим є судження, що такі дії, бездіяльність знаходяться за межами публічно-правових відносин. Колегія суддів зазначає, що такий висновок суду касаційної інстанції суперечить ч. 2 ст. 124 Основного Закону, згідно з якою юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Водночас колегія суддів констатує, що суд касаційної інстанції при перевірці законності рішень судів першої та апеляційної інстанцій порушив вимоги ст. 220 КАС. Зокрема, касаційний суд не звернув увагу на дотримання судами попередніх інстанцій вимог п. 1 ст. 17 зазначеного Кодексу. Так, суд першої інстанції розглянув вимоги ПП про визнання нечинними ряду актів про проведення митного огляду та взяття проб і зразків товару для експертного дослідження. Судові рішення не містять висновків про те, що акти є нормативно-правовими чи правовими актами індивідуальної дії, тобто мають правову характеристику, через що вони належать до об'єктів оскарження в адміністративному судочинстві. З таким рішенням погодився і суд апеляційної інстанції.

У зв'язку з наведеним колегія суддів дійшла висновку, що всі ухвалені у справі рішення підлягають скасуванню як незаконні, а справа — направленню на новий розгляд до суду першої інстанції на підставі ч. 2 ст. 243 КАС.

Керуючись статтями 241—243 КАС, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного суду України **п о с т а н о в и л а**:

Скаргу ПП задовольнити частково.

Постанову Вищого адміністративного суду України від 16 березня 2010 р., ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 6 липня 2009 р. та постанову Кіровоградського окружного адміністративного суду від 9 лютого 2009 р. скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду першої інстанції.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, передбаченого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

¹ Тут і далі так позначаються статті КАС у редакції, чинній на час розгляду справи, але які були змінені згідно із Законом від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Вищий господарський суд України, залишаючи без змін рішення господарського суду першої інстанції, не звернувши увагу на допущені цим судом порушення норм права щодо повного, об'єктивного та всебічного розгляду справи і сам порушив вимоги статей 111⁷, 111¹⁰ ГПК України, оскільки вказав, що висновок суду першої інстанції (якого зазначений суд не робив) є правильним за відсутності правових підстав для визнання спірних договорів позики недійсними як таких, що укладені внаслідок помилки

ПОСТАНОВА

Судової палати у господарських справах Верховного Суду України
від 2 березня 2010 р.

(в и т я з)

У серпні 2008 р. приватне підприємство «Тесей-Центр» (далі — ПП, підприємство) звернулося до Господарського суду Черкаської області з позовом до закритого акціонерного товариства «АТП-2361» (далі — ЗАТ, товариство), в якому після уточнень просило стягнути з відповідача 594 тис. 13 грн, із яких: 430 тис. грн боргу за договорами позики (поворотної фінансової допомоги) від 10 липня 2007 р. № 2 (далі — договір позики № 2) та від 30 липня 2007 р. № 3 (далі — договір позики № 3), 114 тис. 810 грн інфляційних втрат, 11 тис. 875 грн як 3 % річних, 37 тис. 328 грн пені за період прострочення з 1 вересня 2007 р. по 27 лютого 2008 р.

Не погодившись із пред'явленим позовом, у жовтні 2008 р. ЗАТ звернулося до Господарського суду Черкаської області із зустрічною позовною заявою до ПП про визнання недійсними договорів позики № 2 і № 3 з посиланням на те, що ці договори від імені товариства уклав голова правління (директор) Ш.Р. з перевищенням наданих йому відповідно до статуту повноважень внаслідок помилки щодо природи зазначених договорів, без наміру створення правових наслідків, які зумовлювалися цими правочинами, та з метою приховати інший правочин — розрахунок за договором купівлі-продажу нерухомого майна від 14 вересня 2007 р.

Господарський суд Черкаської області рішенням від 10 жовтня 2008 р. первісний позов ПП до ЗАТ про стягнення 594 тис. 13 грн задовольнив повністю: постановив стягнути з відповідача на користь позивача 430 тис. грн основного боргу, 114 тис. 810 грн інфляційних втрат, 11 тис. 875 грн як 3 % річних, 37 тис. 328 грн пені; у задоволенні зустрічного позову відмовив.

Суд першої інстанції виходив з відсутності правових підстав для задоволення зустрічного позову, який обґрунтовувався тим, що договори позики уклала неуповноважена особа, а також тим, що між сторонами виникли зобов'язальні відносини за цими договорами, які мають виконуватися належним чином.

Київський міжобласний апеляційний господарський суд постановою від 25 березня 2009 р. за-

значене рішення Господарського суду Черкаської області скасував, зустрічний позов задовольнив повністю: визнав недійсними договори позики № 2 і № 3; у задоволенні первісного позову відмовив.

Свій висновок апеляційний суд мотивував тим, що відповідач, укладаючи спірні договори позики, помилявся, не розуміючи свого обов'язку щодо повернення отриманих коштів з огляду на укладення договорів безповоротної фінансової допомоги, а голова правління ЗАТ Ш.Р., укладаючи договори поворотної фінансової допомоги на загальну суму 430 тис. грн, діяв з перевищенням повноважень, наданих йому статутом товариства, доказів подальшого схвалення таких дій уповноваженими органами ЗАТ сторони не надали.

Вищий господарський суд України постановою від 30 вересня 2009 р. постанову Київського міжобласного апеляційного господарського суду від 25 березня 2009 р. скасував повністю, а рішення Господарського суду Черкаської області від 10 жовтня 2008 р. залишив без змін.

Колегія суддів Верховного Суду України ухвалою від 11 лютого 2010 р. за касаційними скаргами ЗАТ порушила провадження з перегляду в касаційному порядку постанови Вищого господарського суду України від 30 вересня 2009 р.

У скаргах товариство просило: скасувати зазначену постанову Вищого господарського суду України з підстав її невідповідності рішенням Верховного Суду України та Вищого господарського суду України з питань застосування норм матеріального права, неправильного застосування судом норм матеріального і процесуального права; залишити в силі постанову Київського міжобласного апеляційного господарського суду від 25 березня 2009 р.

Перевіривши матеріали справи, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України визнала, що касаційні скарги підлягають частковому задоволенню з таких підстав.

Скасовуючи постанову Київського апеляційного господарського суду від 25 березня 2009 р. та залишаючи без змін рішення Господарського суду

Черкаської області від 10 жовтня 2008 р., Вищий господарський суд України виходив з відсутності правових підстав для визнання спірних договорів позики недійсними як таких, що укладені внаслідок помилки, та законності й обґрунтованості рішення суду першої інстанції.

Проте такого висновку суд касаційної інстанції дійшов з порушенням норм матеріального і процесуального права.

Господарські суди встановили, що 10 липня 2007 р. ПП (позикодавець) та ЗАТ (позичальник) уклали договір позики № 2, згідно з умовами якого позикодавець зобов'язався надати позичальнику позику в розмірі 30 тис. грн шляхом перерахування коштів на розрахунковий рахунок зазначеного товариства протягом одного дня (в строк до 12 липня 2007 р.) з часу підписання договору. Цю суму позичальник зобов'язався повернути через 30 календарних днів з моменту підписання договору.

Додатковою угодою до цього договору від 31 липня 2007 р. термін надання позики було продовжено до 40 календарних днів.

30 липня 2007 р. ПП (позикодавець) та ЗАТ (позичальник) уклали договір позики № 3, згідно з умовами якого позикодавець зобов'язався надати позичальнику позику в розмірі 400 тис. грн шляхом перерахування коштів на розрахунковий рахунок товариства протягом одного дня (в строк до 31 липня 2007 р.) з часу підписання договору. Позичальник зобов'язався повернути гроші через 30 календарних днів.

Цього ж дня ПП та ЗАТ уклали договір безповоротної фінансової допомоги № 3, згідно з умовами якого ПП в термін до 31 липня 2007 р. передає ЗАТ 400 тис. грн безповоротної фінансової допомоги шляхом перерахування коштів на розрахунковий рахунок товариства.

17 серпня 2007 р. ПП та ЗАТ уклали договір безповоротної фінансової допомоги № 2, згідно з умовами якого ПП в термін до 18 серпня 2007 р. передає ЗАТ 30 тис. грн безповоротної фінансової допомоги шляхом перерахування коштів на розрахунковий рахунок товариства.

Усі ці договори поворотної фінансової допомоги та безповоротної фінансової допомоги від імені ПП уклала Ш.Л., яка діяла на підставі статуту підприємства, а від імені ЗАТ — голова правління (директор) Ш.Р., який діяв на підставі статуту товариства.

11 липня 2007 р. ПП перерахувало ЗАТ 30 тис. грн, 31 липня 2007 р. — 160 тис. грн та 1 серпня 2007 р. — 240 тис. грн.

14 вересня 2007 р. ЗАТ (продавець) і ПП (покупець) уклали договір купівлі-продажу, за яким ПП придбало у ЗАТ склад за 460 тис. грн, які покупець зобов'язався сплатити продавцю до 1 жовтня 2007 р. включно.

Зі змісту зустрічної позовної заяви вбачається, що ЗАТ обґрунтовувало свої позовні вимоги про визнання недійсними договорів позики № 2 і № 3 посиланням на те, що зазначені договори від імені товариства укладені головою правління (директором) Ш.Р. з перевищенням наданих йому відповідно до статуту повноважень внаслідок помилки щодо природи цих договорів, без наміру створення правових наслідків, які зумовлювалися цими правочинами, та з метою приховати інший правочин — розрахунок за договором купівлі-продажу нерухомого майна від 14 вересня 2007 р.

При цьому позивач у зустрічному позові зазначив, що у травні 2007 р. сторони домовились, що ЗАТ продасть ПП двоповерхову цегляну будівлю складу за 890 тис. грн. У зв'язку з тим, що ЗАТ були потрібні грошові кошти, сторони домовились, що ПП до укладення договору купівлі-продажу надасть поворотну фінансову допомогу в розмірі 430 тис. грн за умови, що при укладенні договору купівлі-продажу нерухомого майна ціна будівлі буде зменшена на суму цієї допомоги. А самі договори позики будуть переоформлені в договори безповоротної фінансової допомоги. На підтвердження таких пояснень та виконання сторонами саме договорів безповоротної фінансової допомоги представник ЗАТ надав суду річну податкову звітність, згідно з якою він відніс 460 тис. грн як безповороту фінансову допомогу до оподатковуваного прибутку відповідно до Закону від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств», та договір купівлі-продажу складських приміщень від 14 вересня 2007 р., згідно з яким ЗАТ продало ці приміщення ПП за 460 тис. грн.

Суд першої інстанції, вирішуючи спір, не виконав вимог статей 43, 84 ГПК щодо повного, об'єктивного та всебічного розгляду справи, не дав оцінки всім наданим ЗАТ доказам, не встановив, які саме договори (поворотної фінансової допомоги чи безповоротної фінансової допомоги, які збігаються за номерами та сумами переданих коштів) були виконані сторонами, мету укладення договорів, два з яких не були виконані, а тому не встановив, чи є передбачені законом підстави (статтями 229, 234, 235 ЦК) для визнання оспорюваних договорів недійсними, та ухвалив рішення, яке містить мотиви відмови у задоволенні зустрічних вимог про визнання договорів позики (поворотної фінансової допомоги) недійсними з підстав укладення їх неуповноваженою особою.

Вищий господарський суд України, залишаючи без змін рішення Господарського суду Черкаської області від 10 жовтня 2008 р., не звернув увагу на допущені судом першої інстанції порушення норм права та сам порушив вимоги статей 111⁷, 111¹⁰ ГПК, оскільки вказав, що висновок суду першої інстанції (якого зазначений суд не робив) є правильним

за відсутності правових підстав для визнання спірних договорів позики (поворотної фінансової допомоги) недійсними як таких, що укладені внаслідок помилки.

Разом з тим передчасним є й висновок апеляційного суду, який, не усунувши допущені судом першої інстанції порушення вимог закону, дійшов висновку про визнання недійсними договорів позики № 2 і № 3 як таких, що укладені головою правління (директором) ЗАТ Ш.Р. з перевищенням наданих йому статутом товариства повноважень за відсутності доказів схвалення його дій уповноваженими органами товариства та внаслідок помилки, не розуміючи свого обов'язку щодо повернення отриманих коштів з огляду на укладення договорів безповоротної фінансової допомоги; сам на пору-

шення вимог статей 101, 105 ГПК^(*) розглянув позовні вимоги з підстав, які не були предметом розгляду суду першої інстанції.

З огляду на наведене Судова палата у господарських справах Верховного Суду України, керуючись статтями 111¹⁷—111²⁰ ГПК^(*), касаційні скарги ЗАТ задовольнила частково: постанови Вищого господарського суду України від 30 вересня 2009 р. і Київського міжобласного апеляційного господарського суду від 25 березня 2009 р. та рішення Господарського суду Черкаської області від 10 жовтня 2008 р. скасувала, а справу передала на новий розгляд до суду першої інстанції.

¹ Тут і далі так позначаються статті ГПК у редакції, чинній на час розгляду справи, але які були змінені згідно із Законом від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 1 ст. 296 КК України хуліганство є умисним грубим порушенням громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, яке супроводжується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом.

Вирок суду скасовано, а справу закрито, оскільки дії, за вчинення яких особу притягнуто до кримінальної відповідальності за зазначеною вище частиною ст. 296 КК України, не містили жодної з ознак складу цього злочину

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у кримінальних справах

Верховного Суду України від 11 березня 2010 р.

(в и т я г)

Троїцький районний суд Луганської області вироком від 3 квітня 2009 р. засудив Д. за ч. 1 ст. 296 КК на 15 діб арешту, на підставі статей 71, 72 КК частково приєднав один місяць позбавлення волі й остаточно призначив 45 діб арешту, а на підставі статей 75, 104 КК звільнив від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком на один рік шість місяців та поклав на нього обов'язки, передбачені ст. 76 КК.

В апеляційному порядку справа не переглядалася.

Д. засуджено за те, що він 2 березня 2009 р. прибіжно о 22 год., перебуваючи на вулиці, маючи умисел вчинити хуліганство, тобто грубо порушити громадський порядок з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю, умисно кинув сніжку у віконне скло будинку, розбивши його при цьому, чим заподіяв П. матеріальні збитки на суму 11 грн.

Цього ж дня прибіжно о 22 год. 15 хв., продовжуючи хуліганські дії, Д. кинув сніжку у віконне скло будинку, розбивши його, чим заподіяв М. матеріальні збитки на суму 26 грн.

У касаційному поданні прокурор у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону

при призначенні Д. покарання просив вирок суду скасувати і направити справу на новий судовий розгляд.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що його слід залишити без задоволення з таких підстав.

З об'єктивної сторони, хуліганство є суспільно небезпечною дією, що грубо порушує громадський порядок. Такими закон визнає лише ті дії, які спричинили істотну шкоду особистим інтересам і відзначались особливою зухвалістю або винятковим цинізмом.

Згідно з роз'ясненнями, що містяться у п. 3 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 «Про судову практику у справах про хуліганство», при вирішенні питання про відмежування кримінально караного хуліганства від дрібного слід виходити з того, що відповідно до вимог ч. 1 ст. 296 КК хуліганство — це умисне грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, яке супроводжується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом.

Якщо таке порушення не супроводжувалось особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, його необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 КпАП.

Особливою зухвалістю слід розуміти нахабне поведіння, буйство, поєднане з насильством, яке спричинило тілесне ушкодження, чи знущання над потерпілим, знищення або пошкодження майна, тривале порушення спокою громадян тощо.

Винятковий цинізм — це демонстративна зневага норм моральності, наприклад, груба непристойність, публічне оголення, знущання над немічними особами та ін.

Під час досудового слідства та в судовому засіданні Д. пояснив, що коли він 2 березня 2009 р. приблизно о 22 год. повертався додому, то на паркані побачив котів, у яких кинув сніжку, проте попав у вікно, злякався і побіг по дорозі, викинувши сніжку, яка також попала у вікно.

Потерпілі П., К., М. заподіяну їм шкоду вважають мізерною і претензій матеріального характеру до Д. не мають.

Таким чином, висновки органів досудового слідства та суду про те, що в діях Д. наявні ознаки грубого порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю, є такими, що суперечать матеріалам справи, оскільки дії Д. не є кримінально караним діянням.

Враховуючи наведене, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України визнала, що в діях Д. відсутні ознаки злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК, а тому в порядку ст. 395 КПК вирок Троїцького районного суду Луганської області від 3 квітня 2009 р. щодо Д. скасувала, а справу закрила на підставі п. 2 ст. 6 КПК за відсутністю в його діях складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КПК.

Наведений у ст. 77 КК України перелік додаткових покарань, які можуть бути призначені при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 цього Кодексу, є вичерпним.

З огляду на це конфіскація майна як додаткове покарання не може бути призначена при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 4 березня 2010 р.
(в и т я г)

Кілійський районний суд Одеської області вироком від 24 жовтня 2008 р. засудив М. за ч. 2 ст. 307 Кримінального кодексу України (далі — КК) на п'ять років позбавлення волі з конфіскацією майна і за ч. 2 ст. 308 КК із застосуванням ст. 69 КК на чотири роки позбавлення волі з конфіскацією майна.

Відповідно до ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю злочинів М. остаточно призначено позбавлення волі строком на п'ять років з конфіскацією майна.

На підставі ст. 75 КК М. звільнено від відбування покарання з випробуванням із іспитовим строком три роки.

Згідно зі ст. 76 КК на М. покладено певні обов'язки.

Апеляційний суд Одеської області ухвалою від 24 жовтня 2008 р. зазначений вирок змінив, виключивши із його резолютивної частини покладений на М. обов'язок не виїжджати за межі України без дозволу органу кримінально-виконавчої служби.

М. засуджено за те, що він усередині червня 2008 р. викрав особливо небезпечний наркотичний засіб — головки маку у великих розмірах вагою 2303 г, які незаконно зберігав за місцем тим-

часового проживання з метою збуту до 16 липня 2008 р. — до виявлення та вилучення працівниками міліції.

У касаційному поданні прокурор, не оспорюючи доведеності вини М. та правильності кваліфікації його дій за ч. 2 ст. 307 і ч. 2 ст. 308 КК, порушив питання про зміну судових рішень у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону. Прокурор зазначив, що суд, звільняючи М. від відбування покарання з випробуванням, упередив положенням ст. 77 КК призначив йому додаткове покарання у виді конфіскації майна.

Перевіривши матеріали справи і обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України задовольнила касаційне подання з таких підстав.

Висновки суду про доведеність вини М. у викраденні наркотичних засобів та їх зберіганні з метою збуту ґрунтуються на сукупності допустимих і достатніх, ретельно досліджених у судовому засіданні доказів і не оспорюються в касаційному поданні. Кваліфікація дій засудженого М. за ч. 2 ст. 307 і ч. 2 ст. 308 КК визнана правильною.

Разом з тим суд, звільняючи М. на підставі ст. 75 КК від відбування покарання з випробуванням, на порушення ст. 77 КК призначив йому додаткове покарання у виді конфіскації майна.

Згідно зі ст. 77 КК у разі звільнення особи від відбування покарання з випробуванням можуть бути призначені додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Наведений перелік є вичерпним.

У зв'язку з тим, що при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 77 КК конфіскація майна не могла бути призначена, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України змінила вирок Кілійського районного суду Одеської області від 24 жовтня 2008 р. та ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 4 червня 2009 р. щодо засудженого М., виключила з резолютивної частини вироку та ухвали рішення суду про призначення М. додаткового покарання у виді конфіскації майна. У решті вирок залишено без зміни.

Відповідно до вимог ст. 358 КПК України засуджений, який утримується під вартою, підлягає обов'язковому виклику до апеляційного суду у випадках, коли про це надійшло його клопотання.

Порушення апеляційним судом зазначених вимог закону призвело до скасування ухвали

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 9 березня 2010 р.
(в и т я г)*

Новомосковський міськрайонний суд Дніпропетровської області вирок від 25 листопада 2008 р. засудив М. за ч. 2 ст. 185 КК на три роки позбавлення волі. На підставі ст. 71 КК суд за сукупністю вироків частково приєднав невідбуте покарання за попереднім вирок і визначив М. остаточне покарання у виді позбавлення волі строком на три роки п'ять місяців.

Апеляційний суд Дніпропетровської області ухвалою від 27 лютого 2009 р. вирок щодо М. залишив без зміни.

М. засуджений за те, що 17 листопада 2007 р. приблизно о 18 год. 30 хв. він, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, таємно викрав належне К. майно на загальну суму 1030 грн.

Зі змісту касаційної скарги засудженого М. вбачалося, що він не погоджувався із судовими рішеннями, вважав кваліфікацію його дій за ч. 2 ст. 185 КК неправильно, оскільки дійсна сума викраденого ним майна встановлена неправильно і є недостатньою для притягнення до кримінальної відповідальності. Посилався на порушення права на захист, оскільки апеляційний розгляд відбувся без його участі і йому не надали копію апеляції захисника для ознайомлення. З цих підстав просив судові рішення щодо нього скасувати, а справу закрити, направивши її матеріали для притягнення його до адміністративної відповідальності, або ж направити на новий апеляційний розгляд.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційної скарги, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду

України дійшла висновку, що скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

У касаційній скаргі засуджений М., зокрема, зазначав про порушення його права на захист, оскільки подавав клопотання про виклик його у засідання апеляційного суду, але апеляційний розгляд справи відбувся без його участі, також стверджував, що йому не була вручена копія апеляції захисника для ознайомлення.

Відповідно до вимог ст. 358 КПК засуджений, який утримується під вартою, підлягає обов'язковому виклику до апеляційного суду у випадках, якщо про це надійшло його клопотання.

При перевірці матеріалів справи встановлено, що засуджений М. заявляв клопотання про розгляд справи у його присутності. Це клопотання було надіслано до Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області та надійшло до суду 26 січня 2009 р.

27 лютого 2009 р. Апеляційний суд Дніпропетровської області розглянув апеляцію засудженого М. без його участі, що є порушенням права засудженого на захист і відповідно до вимог ст. 370 КПК є безумовною підставою для скасування постановленого щодо нього апеляційним судом судового рішення.

З огляду на наведене, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України скасувала ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 27 лютого 2009 р. щодо М., а кримінальну справу направила на новий апеляційний розгляд.